

PROJEKT „VYUŽITÍ UČEBNÍHO STYLU“ JAKO PREVENCE STUDIJNÍ NEÚSPĚŠNOSTI STUDENTŮ 1. ROČNÍKU BAKALÁŘSKÉHO STUDIA.

THE PROJECT "THE USING OUR LEARNING STYLE" AS A PREVENTION OF THE STUDY FAILURE OF STUDENTS OF THE 1ST YEAR OF BACHELOR STUDY.

MARKÉTA ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ

Abstrakt: Příspěvek představuje projekt, realizovaný v rámci poradenských služeb poskytovaných na Vysoké škole tělesné výchovy a sportu PALESTRA, spol. s r.o. Projekt je zaměřený na podporu studia studentů prvních ročníků. Výchozím faktorem pro vznik projektu je dlouhodobá zkušenost autorky s nedostatečným a neefektivním využíváním správného způsobu učení, který velmi často souvisí s neznalostí studenta jaký efektivní způsob učení zvolit a jaký učební styl u konkrétního studenta převládá.

Projekt je založený na jednoduché diagnostice stylu učení, kterou mohou využívat i „nepsychologové“. Studenti jednak získají informace o svém učebním stylu, ve skupinové práci a v modelových situacích hledají shody a rozdíly typické pro daný učební styl. Rovněž se seznamují se zásadami a technikami efektivního studia.

Projekt slouží jako primární prevence studijní neúspěšnosti vysokoškolských studentů.

Klíčová slova: Styly učení, kognitivní styly, dotazník LSDI, techniky efektivního učení, projekt, prevence studijní neúspěšnosti

Abstract: The paper represents a project realized within the consultancy services provided at the PALESTRA, spol. S r.o. The project focuses on supporting the study in first year students. The default factor for this project is the long-term experience of author with inefficient using of the correct methods of learning. The students often dont know, how to use the effective way of learning and which learning style they prefer.

The project is based on a simple diagnostics of learning style that can be used by the specialists without psychological education. The students receive the informations about their learning style, in group work and model situations look for similarities and differencies, that are characteristic for specific learning style. They also learn the principles and techniques of effective study.

The project is used as a primary prevention of study failure of university students.

Keywords: learning styles, cognitive styles, inventory LSDI, techniques of effective learning, project, prevention of study failure

Struktura a způsob výuky na vysoké škole vychází z představy, že studenti vysoké školy již mají osvojené vhodné a efektivní strategie učení, bohužel tomu tak v praxi není a lze se stále častěji setkat s nárůstem problémů při zvládnání studijních povinností studujících v prvním ročníku.

Pokud není věnována dostatečná pozornost této problematice v předchozích stupních vzdělávání, je vhodnou součástí poradenské péče na vysoké škole nabídka aktivit vedoucí k získání dovedností k volbě těchto vhodných strategií a metod, neboť kompetence k učení tvoří základní předpoklad k úspěšnému zvládnání studijních povinností na vysoké škole.

Na základě těchto úvah realizuje autorka příspěvku již několik let projekt zaměřený na využití znalosti učebního stylu konkrétních studentů pro zefektivnění jejich učebního procesu. Tento projekt probíhal dlouhodobě u studujících obor Sportovní a volnočasový pedagog a Sportovní a kondiční specialista (od roku 2006), od roku 2015 je připraven i pro obor Výživové poradenství a sportovní diagnostika. Krátkodobě byl projekt realizován i ve spolupráci s Přírodovědeckou fakultou (blíže Šauerová, Schätzová, 2013).

CÍL A METODIKA PŘÍSPĚVKU

Cílem textu je poukázat na význam diagnostiky učebních stylů u vysokoškolských studentů a následné využití znalosti konkrétního učebního stylu k podpoře zvýšení efektivity vysokoškolského studia, resp. k prevenci studijní neúspěšnosti začínajících studentů bakalářského studia.

Součástí příspěvku je komparace učebních stylů studentů jednotlivých bakalářských oborů (Sportovní a volnočasovo-

vý pedagog, Sportovní a kondiční specialista a Výživové poradenství a sportovní diagnostika) a analýza výskytu jednotlivých stylů v jednotlivých oborech. Z analýzy z let 2006 – 2012 vyplynulo, že u studujících oboru Sportovní a kondiční specialista typicky převažuje styl kinestetický, zatímco u studujících oboru Sportovní a volnočasový pedagog se častěji vyskytoval styl zrakový (tento styl je v populaci nejčastěji zastoupený). Na tuto analýzu navazuje autorka dalšími výsledky šetření v terénu.

Učební styl byl zjišťován pomocí diagnostické metody Toressiho jazykově diagnostického dotazníku. Tento dotazník je založen na diagnostice dominujícího smyslu a jeho využívání při podpoře studia. Dále bylo využito skupinové diskuse a projektové formy práce (dle Maňák, Švec, 2003), včetně analýzy reflexe a sebereflexe studentů.

Učební styly

Učebních stylů je velké množství, navíc významně souvisí se stylem kognitivním, který mimo paměťovou složku zahrnuje i složku vnímání a další poznávací procesy (představy, fantazie, řeč, myšlení). V řadě případů se však tyto styly různě prolínají a těžko můžeme odlišovat styl učební od stylu kognitivního. Některé typologie vycházejí z jejich oddělení, některé je naopak směšují jako dvě vzájemně propojené složky. Problematika učebních a kognitivních stylů není odborně jednotně vymezovaná, blíže se lze s hlubší analýzou dané problematiky seznámit v práci Mareše (1998) či Šauerové (in Šauerová, Schätzová, 2013).

S ohledem na zaměření příspěvku je účelné blíže věnovat pozornost konkrétnímu dělení učebních stylů dle Sováka (1990), neboť toto členění je nejbližší

rozdělení stylů využívaného v použité diagnostické metodě – Toressiho jazykově diagnostickém dotazníku. Určitou nevýhodou tohoto dělení může být zúžený pohled na problematiku učení, zejména není možné dostatečně dobře zohlednit všechny aspekty související zejména s kognitivními operacemi, volbou učebních strategií či např. orchestrací učiva, využívání interakcí v učení. Toto pojetí nezohledňuje ani vliv osobitých návyků při práci apod. Nespornou výhodou daného postupu je však možnost snadného využití techniky a možnost zakomponování do běžného vysokoškolského rozvrhu a využití i v rámci vysokoškolské výuky.

Diagnostika dominujícího smyslu je jednoduchá a i v rámci limitujících možností řady pedagogů vysokých škol, jejichž prioritou bývají odlišné oblasti kultivace studenta, umožňuje alespoň v základní míře směřovat studenta ke zlepšení efektivity vlastního studia. Na tuto metodu je možné navázat podrobnější diagnostikou poskytovanou v rámci poradenského centra vysoké školy.

Autorka vychází z vlastní zkušenosti, že studenti vysokých škol se setkávají během předchozího studia s podporou a rozvíjením vlastních učebních dovedností a strategií minimálně, učít se neumí, neumí volit vhodné formy a způsoby učení, ve stále vyšší míře se u nich vyskytují přetrvávající obtíže v koncentraci pozornosti, tedy je vhodné jim nabídnout základní seznámení s problematikou učení alespoň touto formou. Zvyšuje se také počet studentů se specifickými studijními potřebami, přitom ani ti nemají adekvátní povědomí o vlastním učebním stylu, a to ani ti studenti, kteří na vysokou školu přicházejí s diagnózou SPU apod. z pedagogicko-psychologických poraden či podobných školských poradenských zařízení.

Dělení učebních stylů dle dominujícího smyslu (Sovák, 1990)

Typ sluchově mluvní

Tento typ se vyznačuje tím, že si jedinec pamatuje z učební látky zejména to, co vnímá sluchem. Slyšená slova si v paměti posiluje tím, že si je přeříkává, že o věci hovoří, diskutuje, ptá se na detaily. Taktový způsob práce se získanými informacemi vede k tomu, že jedinec látku porozumí.

Lidé s tímto typem paměti se s úspěchem učí nahlas, výklad pozorně sledují, rádi naslouchají. Často to bývají lidé s hudebním sluchem a hudebním nadáním. Jedinců s převažujícím sluchovým typem je však v populaci nejméně, přitom, zvažíme-li jak probíhá výuka na druhém stupni a vysokých školách, vyžaduje od svých studentů právě zejména preferenci tohoto smyslu. Zároveň je dobré si uvědomit, že i s nárůstem jedinců se specifickými poruchami učení na podkladě obtíží v oblasti koncentrace pozornosti a hyperaktivity (případně hypoaktivity – blíže např. Švamberk Šauerová, 2016), se zhoršuje schopnost jedinců využívat sluchovou paměť, která klade nároky na udržení pozornosti nejvyšší.

Typ zrakový

Typ zrakový se váže na převládající zrakovou paměť. Takoví jedinci preferují učení čtením knih, často si vybavují učební látku grafickou představou, jak látka vypadá, kde je umístěná apod. Vyhovuje jim grafické znázorňování učební látky, schematizování, obrázky. Těmto jedincům velmi dobře vyhovuje k výkladu doprovodné používání power-pointové prezentace, což zvyšuje celkovou efektivitu výuky jako takové.

Zrakových typů je v populaci největší množství, většina preferuje přečtení krát-

kého hesla, než poslouchání zdlouhavého výkladu, stejně tak je lidem bližší slovo psané než mluvené (ono také při mluveném projevu je velmi podstatné, jak zdatného řečníka máme, nakolik umí pracovat s paralingvistickými aspekty a svůj projev tak přeměnit z monotónního uspávání hadů na výklad plný dramatických okamžiků strhující posluchače ke sledování i takového výkladu jako je např. exkurz do jednotlivých filozofických koncepcí).

Lidí se zrakovou pamětí je v populaci více než sluchových, přibližně 55% (Sovák, 1990).

Typ hmatový a pohybový

Tento typ spoléhá především na hmatové vnímání a pohybový smysl. Jedinci si lépe pamatují zejména to, co konkrétně vnímají, co v činnosti mohou provést, zopakovat si. Nakonec, vlastnost si něco osahat je nám vlastní již od našeho dětství. Je to zcela přirozená tendence každého z nás, a významně souvisí s nepřenositelností zkušeností, jak o nich často hovořil prof. Matějček (2004). Víme, že můžeme svým ratolestem tisíckrát opakovat, že nemají sahat na horkou troubu, a každý z nás zažil foukání na ručku, která přes naše upozornění, na horké sklo sáhla.... Kdo z nás ale zažil, že by dítě sáhlo dvakrát? Těch už bude pravděpodobně mnohem méně. Tato zkušenost je právě získaná v realitě, zkušeností, propojená s emocionálním prožitkem, který je pro zapamatování informace velmi důležitým doprovodným prvkem. A i tohle dítě zažije „nepřenositelnost“ své, takto získané zkušenosti, a i jeho ratolest v budoucnu bude muset získat řadu zkušeností přímo a samo...

Typ hmatový se výrazně projevuje celkovými pohyby, tito jedinci neradi setravávají v klidu, rádi se učí v chůzi nebo při

nějaké činnosti (např. známe i řadu jedinců, kteří se učí na rotopedu, běžce maratonu, kteří se učí při tréninku ve dvojici...). Pokud se nemohou při učení pohybovat, potřebují učební činnost přerušit občasným protáhnutím, zacvičením.

Vzhledem k pohybové paměti si tito jedinci velmi dobře osvojují pohybové dovednosti, vynikají v řemeslech, ve sportu.

Riefová (2010) uvádí, že 1/3 žáků nezpracovává informace sluchově. Více než 60% žáků dává přednost dotykově-pohybovým učebními činnostem a podává při nich lepší výkon. Tradiční analytické úlohy orientované převážně na levou hemisféru neodpovídají potřebám nejméně poloviny našich žáků, kteří si informace pořádají a zpracovávají globálně a holisticky.

Typ slovně pojmový

Sovák k typům akcentujícím dominující smysly připojuje ještě typ čtvrtý – slovně pojmový. Lidé tohoto typu velmi dobře rozpoznávají věci podstatné a věci vedlejší. Ujasňují si vzájemné vztahy a vazby různých pojmů. Chápou logickou strukturu látky a tu si potom ukládají do paměti. Do určité míry se propojuje i s předchozími typy, u typu sluchového se právě setkáváme s vytvářením logické struktury během slovní reprodukce, u typů zrakového vytvářením schématu, diagramu, u pohybového vytvářením představy návaznosti jednotlivých pohybů při navázání látky na nějakou činnost či manipulaci s předmětem¹⁶.

V populaci je těchto typů nejméně (Sovák, 1990).

¹⁶ S tímto typem se při použití dotazníku neseťkáváme přímo, lze jej chápat jako typ smíšený, kdy dojde k rovnovážnému výsledku u typu zrakového, sluchového a kinestetického. Tomuto smíšenému typu v Toressiho dotazníku odpovídá charakteristika slovně pojmového učení dle Sováka nejbližše.

Podle Sováka jsou zmíněné typy pouze schématické obrazy, vykonstruované podle pedagogických zkušeností a pozorování žáků. Nedá se tvrdit, že by se vyskytovaly vždycky jen ve zcela vyhraněné formě. Ve skutečnosti jsou všelijak propojené a promíchané. Můžeme však z praxe vyzorovat, že u toho či onoho žáka/studenta převládá ten či onen styl učení (Sovák, 1990).

Dělení učebních stylů dle dominantního smyslu využívá i Torres, jehož dotazník LSDI byl využit pro získání základního přehledu o typech stylů učení u vysokoškolských studentů. Torres rozlišuje typ zrakový, sluchový, kinestetický a smíšený. Charakteristiky těchto stylů odpovídají charakteristice výše uvedených stylů dle Sováka (sluchový - sluchově mluvní, zrakový - zrakový, kinestetický - pohybově hmatový). Torres ve své diagnostice uvažuje i typy smíšené - všechny styly jsou u respondenta rovnoměrně zastoupeny, žádný nepřevažuje či vyhraněné jsou dva ze základních tří. Tak je možné diagnostikovat i další typy: zrakový/sluchový, zrakový/kinestetický, sluchový/kinestetický (Torres, 1998).

Diagnostika učebních stylů při podpoře efektivního vysokoškolského studia – šetření v terénu

Cíl šetření

Cílem šetření bylo zmapovat učební styly u vysokoškolských studentů na Vysoké škole tělesné výchovy a sportu PALESTRA a využít získané znalosti k podpoře zvýšení efektivity jejich vysokoškolského studia, případně k nabídce cílených služeb vysokoškolského poradenského centra.

Součástí příspěvku je komparace učebních stylů studentů odlišných studijních oborů a sledování, zda u některých

skupin studentů převažuje konkrétní učební styl.

Výzkumné otázky

V souladu s cílem dlouhodobě realizovaného šetření byly položeny tyto výzkumné otázky:

- Jaký učební styl se vyskytuje u studentů 1. ročníku bakalářského studia nejčastěji?
- Odlišují se studenti jednotlivých oborů VŠTVS Palestra v preferovaném učebním stylu?
- Absolvovali respondenti v předchozím studiu diagnostiku učebního stylu a kariérové poradenství?

Popis výzkumného nástroje – Torresiho jazykově diagnostický dotazník

Pro zjištění učebního stylu byl použit jazykově diagnostický dotazník (The Language System Diagnostic Instrument - LSDI). Autorem dotazníku je Cresencio Torres. Tento dotazník vychází z principu neurolingvistického programování (NLP). Základním předpokladem NLP je, že lidé vnímají svět prostřednictvím informací, které jsou filtrovány přes jejich smyslové orgány (Bandler, Grinder 1975). Údaje jsou prvně zpracovány na nevědomé úrovni, následně zpracované uvnitř a pak jsou projeveny ve vnějším chování. Jazykové modely jsou založené na tom, že lidé používají ke komunikaci vlastní vnitřní reakce (Torres, Katz, 1983).

Model neurolingvistického programování slouží pro pochopení procesu, který lidé používají pro kódování a přenos zkušeností, řízení a korekci svého chování. Veškeré rozdíly prostředí (vnitřního i vnějšího), které vnímáme, jsou zastoupeny třemi smyslovými systémy: vizuálního, sluchového a kinestetického (Dilts, Meyers-Anderson, 1980). Vůně a chuť zde nejsou primárně zmíněny, neboť nej-

sou obvyklými způsoby získávání informací o světě (Bandler, Grinder 1975).

Lidé preferující vizuální systém využívají pro orientaci a zapamatování informací obraz, film, v němž informace uchovávají. Lidé s preferencí sluchového systému si informace pamatují pomocí zvuků, využívají podobného postupu jako při přehrávání magnetofonu. Lidé s převahou kinestetického systému reagují pohotově na vnitřní tělesné pocity a uchovávají informace hmatem, pamatují si dobře tělesné pocity.

C. Torres využívá principu neurolingvistického programování ve svém dotazníku tak, že pro rozpoznání tří základních smyslových systémů používá konkrétních predikátů (viz. Torres, 1998). Těmito "Predikáty" jsou slovesa, přídavná jména a příslovce, které lidé používají k popisu procesů a vztahů, s nimiž mají určitou prožitkovou zkušenost. Jsou rozděleny do tří kategorií, které odpovídají třem hlavním reprezentačním systémům (vizuální, sluchový, kinestetický). Příkladem těchto predikátů jsou například: Viděl jsem, slyšel jsem, setkal jsem se).

Dotazník pomáhá určit primární systém, který daný jedinec preferuje, je možné ale v některých případech diagnostikovat i kombinaci v preferenci smyslových systémů, pak jde o jedince smíšeného typu. To znamená, že dotazník slouží k určení tří typů učebních stylů (vizuální, sluchový, kinestetický), které jsou založeny na použití jednoho ze tří základních smyslových systémů.

V průzkumu použitý diagnostický dotazník LSDI je přeložen do české verze.

Tento dotazník se častěji užívá v praxi speciálních pedagogů. Záměrem bylo použít takovou metodu, kterou mohou využít i další kolegové, kteří nemusí mít vždy komplexní psychologické vzdělání, a přesto mají zájem sledovat učební styly

vysokoškolských studentů a hledat možnosti a techniky, jimiž by studentům mohli při přípravě během vysokoškolského studia pomoci. Určitou nevýhodou jsou jeho relativně vysoké nároky na obsah slovníku respondenta, schopnost odlišit jednotlivé slovní nuance. Vzhledem k tomu, že byl ale použitý pro skupinu vysokoškoláků, můžeme tuto „nevýhodu“ nebrat při celkovém hodnocení v úvahu jako nežádoucí proměnnou, která by mohla výsledky šetření ovlivnit.

Dále byli respondenti během šetření dotazováni na zkušenosti s poradenstvím týkající se volby studia, zda již někdy diagnostiku učebního stylu podstoupili a zda v průběhu školní docházky byly na školách (základních a středních) realizovány programy týkající se způsobů učení žáků a studentů. Pro toto dotazování byl použit dotazník s položavřenými otázkami.

Popis vzorku

Šetření se postupně účastnilo již 726 respondentů bakalářského studia z Vysoké školy tělesné výchovy a sportu PALLESTRA - obor Sportovní a kondiční specialista, Sportovní a volnočasový pedagog, Výživový poradce a sportovní diagnostika¹⁷.

Respondenti se pohybovali ve věkovém rozmezí 18 – 49 let, šetření se účastnili studující prvního ročníku, jak prezenčního studia, tak kombinovaného.

Dotazníkové šetření – průběh

Jak již bylo uvedeno, výchozím materiálem příspěvku je analýza a komparace výsledků dotazníkového šetření zaměře-

¹⁷ Výsledky jsou získány za celou dobu realizace projektu, a to od roku 2006, data získaná z období 2008 – 2012 byla použita i pro jiné odborné sdělení, v tomto příspěvku jsou data sloučená s daty získanými od roku 2012.

ného na sledování učebních stylů studentů tří oborů v rámci jedné vzdělávací instituce. Dále je použita analýza pozorování skupinové práce, rozbor reflexe a sebereflexe respondentů.

Pro zjištění učebního stylu byl použit jazykově diagnostický dotazník Cresencio Torres (The Language System Diagnostic Instrument - LSDI).

Pro analýzu zkušeností s kariérovým poradenstvím byl u stejného vzorku respondentů použit nestandardizovaný dotazník, opět s polouzavřenými otázkami.

Diagnostika učebního stylu byla vždy provedena na počátku studia v prvním ročníku, a to v předmětu Komunikace a rétorika, v němž je rovněž prostor pro osobnostně sociální výchovu. V rámci tohoto předmětu je tedy možné věnovat pozornost i problematice učebních stylů. Tento předmět mají studenti všech bakalářských oborů této vysoké školy.

Na počátku semináře (3. týden) studenti v rámci výuky vyplňují jazykově diagnostický dotazník Cresencio Torres.

Studenti jsou rozděleni na seminář do skupin maximálně po 25 studentech, bez ohledu na studovaný obor.

Před vlastní diagnostikou probíhá instruktáž ke správnému vyplnění a vyhodnocení dotazníků.

Návratnost dotazníků se pohybuje mezi 91 – 96 % (průměrně dosáhla návratnost 95 %), neboť vyplnění probíhá přímo v semináři s povinnou účastí.

Se získanými údaji se dále v seminářích pracuje, v následujících hodinách hledají studenti při skupinové práci (rozdělení podle zjištěného typu učebního stylu) shody a rozdíly v preferovaných technikách učení v rámci „své“ skupiny, hledají shody a rozdíly mezi skupinami

navzájem. V dalších seminářích jsou vhodně zakomponovány informace zaměřené na zvýšení efektivity studia.

V kombinovaném studiu dostávají studenti po vyhodnocení dotazníku informace o jednotlivých učebních stylech a diskutují o správném učebním postupu, aby příprava na studijní povinnosti byla maximálně efektivní.

VÝSLEDKY A DISKUSE

Získané výsledky jsou dále popsány v tabulkách a grafech, v závěru textu je věnována pozornost i možnostem využití získaných dat dále do praxe, včetně námětů využitelných v různě orientovaných seminářích.

V tabulce č. 1 a grafu č. 1 je uveden přehled typu učebního stylu studujících jednotlivé obory VŠTVS PALESTRA.

Z tabulky č. 1 vyplývá, že u studentů každého oboru převažuje jiný styl učení, což je velmi zajímavý trend, na který lze reagovat i odlišnými přístupy ve výuce. V zásadě však převažující styly u jednotlivých skupin odpovídají požadavkům na studenty kladené, se zajímavým trendem se lze setkat již třetí rok u skupiny studentů Výživové poradenství (hovoříme o celé lhuře existence tohoto nového oboru), kde opakovaně nacházíme největší počet studentů se sluchovým učebním stylem. Při srovnání učebních stylů je vhodné zdůraznit, že sluchový typ je v populaci nejčastěji zastoupen právě u studentů vysokých škol, na sportovně orientované škole to však až doposud díky převaze studujících v oblasti ryze sportovního oboru byl styl kinestetický (což odpovídá logicky potřebám dobře si zapamatovat pohybové vzorce).

Tab. č. 1

OBOR	Typ stylu							
	zrak	sluch	kin.	zrak/sluch	zrak/kin.	sluch/kin.	smíšený	celkem
SKS	153	21	343	2	21	15	7	562
SVP	32	5	14	1	4	2	2	60
VPSD	36	38	30	0	8	2	2	116
Celkem	221	64	387	3	33	19	11	738

Pro vyučující, kteří ale např. učí v obou oborech, může být tato informace velmi zajímavá, případně i důležitá, neboť volba odlišného výukového stylu může přispět k lepšímu navázání interakce s danou skupinou a dosáhnout tak vyšší atraktivity vysokoškolské výuky¹⁸. Zároveň lze konstatovat, že studenti oboru Výživové poradenství dosahují lepších studijních výsledků, než studenti oborů druhých, což lze přičítat, právě z hlediska vysokoškolských nároků, „výhodnějšímu typu učebního stylu“. Z pohledu diagnostických závěrů je vhodné rovněž zmínit, že tento obor má ve studijní trajektorii na VŠTVS PALESTRA nejméně sportovně orientovaných předmětů, tedy jej i vybírají, jak je vidět, studující s nižšími sportovními předpoklady, než je tomu např. i oboru Sportovní a kondiční specialista. Mají tedy tak velmi dobrý potenciál ke zvládnutí teoretických disciplín.

Zároveň se ale v této skupině vyskytují častěji obtíže při plnění disciplín sportovních (typicky v gymnastice).

Provedeme-li podrobnější rozbor, pak zjišťujeme, že u oboru Sportovní a kondiční specialista dosahují studující s převahou tohoto stylu (kinestetický) 61 %,

¹⁸ Srov. v poslední době často diskutované problémy atraktivity vysokoškolské výuky na státních školách a masivní odchody studentů z některých oborů – např. Fišer – výsledky šetření Eurostudent v rámci projektu Kredo (Fišer, Vltavská a kol., 2016), Švamberk Šauerová (2017).

zrakový styl se vyskytuje u 27 % studujících. U 4 % studentů se vyskytuje kinestetický styl v kombinaci se zrakovým. U studujících obor Sportovní a volnočasový pedagog, u kterého je vyšší počet teoretických předmětů než u oboru Sportovní a kondiční specialista, nacházíme vyšší procento studujících s převahou zrakového stylu, tvoří v rámci své skupiny 54 %, studující s kinestetickým typem tvoří 23 %, typ sluchový je zastoupen v 8 %. U studentů oboru VPSD je nejvyšší počet studujících se sluchovým typem (33 %), následuje typ zrakový (31 %), hned za ním se pak u těchto studentů vyskytuje styl kinestetický (26 %).

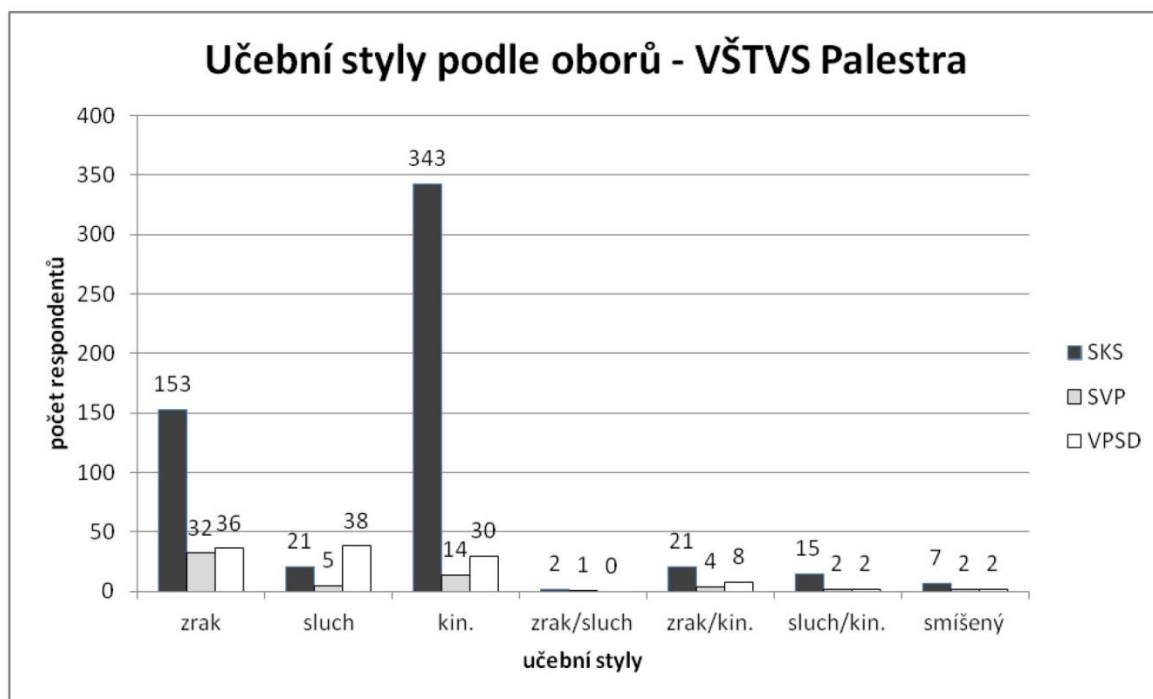
Zajímavé může být porovnání výsledků získaných v průběhu let 2008 – 2012 a výsledků získaných po tomto období. Analýza preference učebních stylů ukazuje, že v jednotlivých studijních skupinách se převaha konkrétního stylu nemění. U oboru Sportovní a kondiční specialista stále každoročně převažuje styl kinestetický, u oboru Sportovní a volnočasový pedagog pravidelně převažuje styl zrakový (v této skupině bývá ale relativně menší počet studentů, tedy z výsledků u této skupiny nelze vyvozovat hlubší závěry), u oboru Výživové poradenství je to již třetí rok styl sluchový.

Do otevření nového oboru činil podíl studentů s kinestetickým stylem 79 % všech studujících, nyní se jejich podíl snižuje.

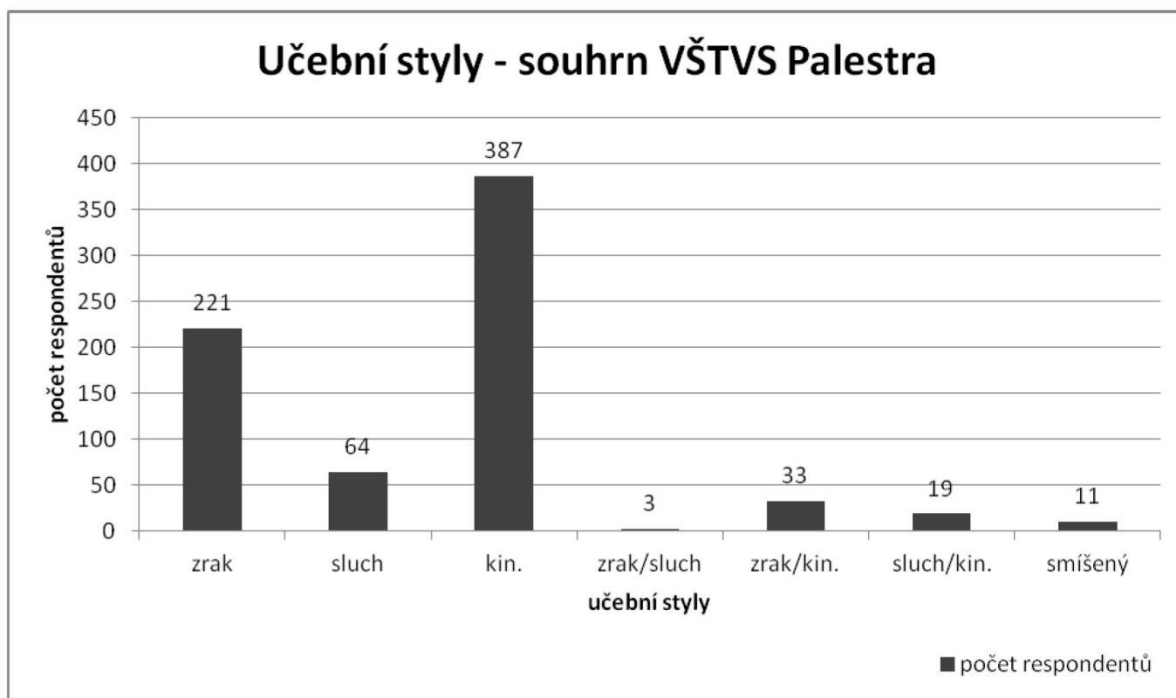
Graf č. 1 znázorňuje přehled počtu stylů podle oborů, nikoliv procentuální zastou-

pení stylů uvnitř jednoho studijního oboru.

Graf č. 1 Přehled učebních stylů studentů VOŠ a VŠTVS PALESTRA

Graf č. 2 Přehled učebních stylů studentů – celkem

Graf č. 2 podává souhrn učebních stylů na VŠTVS bez ohledu na studované obory. Převažujícím stylem studujících na

VŠTVS PALESTRA je i nadále styl kinestetický, což je však v současnosti způsobeno nejvyšším počtem studujících

v oboru Sportovní a kondiční specialista, díky nástupu studentů nového oboru (Výživové poradenství) však dochází k postupnému vyrovnání výskytu stylů. Z hlediska přípravy výuky je však velmi zajímavý fakt, že v jednotlivých oborech nacházíme studující s tak výrazně odlišnou charakteristikou, kterou by bylo možné pro vedení výuky jednotlivými pedagogy didakticky vhodně využít.

Přestože i z dalších průzkumů je známo, že nejméně často se v populaci vyskytují styly sluchové (např. Riefová, 2010), nejčastěji se vyskytují právě u studentů vysokých škol. Případný nízký výskyt těchto stylů i u studujících na vysokých školách lze považovat za určitou nevýhodu. Právě při vysokoškolském studiu jsou sluchové typy zvýhodněny zejména při přednáškách a seminářích.

Na základě provedené analýzy lze rovněž konstatovat, že výběr oborů ze strany studentů odpovídá jejich nadání. Zpětnou analýzou žádostí o změnu oboru lze zjistit, že pokud žádá o změnu student z oboru Sportovní a kondiční specialista, vždy patřil do jiné skupiny než do „kinesetického stylu“.

Analýza zkušenosti studentů s profesionálním poradenstvím a programy zaměřenými na podporu učebních stylů před nástupem na vysokou školu

Součástí šetření zaměřeného na zjišťování učebních stylů vysokoškolských studentů bylo rovněž zjišťování, zda studenti během předchozího studia využili možnosti profesionálního poradenství, zda v rámci tohoto poradenství získali informaci o svém učebním stylu a zda byli s úrovní poradenství spokojeni (resp. s doporučením oboru k dalšímu studiu či dalšími doporučeními).

Výsledky tohoto šetření nelze bohužel vyhodnotit dle původního záměru autorky, neboť u studentů VŠTVS Palestra bylo zjištěno, že v 92% studujících (667 studentů) možnosti profesionálního poradenství nevyužilo (srov. Hlaďo, 2010). Situace se každoročně opakuje, a to i přes propagaci profesionálního poradenství na všech středních školách. V tomto směru lze výsledky na vzorku studujících považovat za nestandardní, neboť neodpovídají výsledkům dosahovaným na jiných školách (většinou předchozí kariérní poradenství uvede třetina vysokoškolských studentů).

Podle sdělení studentů, kteří absolvovali kariérní poradenství, probíhalo poradenství prostřednictvím písemného testu s následným předáním písemného výsledku (žádná diskuse, žádný osobní kontakt), pouze 7 studentů absolvovalo písemný dotazník s následným pohovorem. Absence pohovoru naprosto odporuje smyslu poskytované služby.

Z této skupiny 4 studenti za tuto službu platili, ostatní se účastnili testu profesionálního poradenství v rámci volitelných aktivit pořádaných střední školou. 29 respondentů bylo s poradenstvím spokojeno (i bez osobní konzultace), 18 dotazovaných bylo nespokojeno a 11 jich bylo na rozpacích – nejisti výsledkem.

Všichni respondenti shodně uvedli, že ani v jednom případě se nesetkali s programy zaměřenými na to, jak se správně učit, přestože u nás začíná systematická příprava na volbu povolání již na základní škole, přičemž prvky kariérové výchovy jsou zapracovány do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (srov. Hlaďo, 2010).

Zhodnocení výzkumných otázek

Na základě uvedených výsledků lze konstatovat, že nejčastějším učebním

stylem studentů 1. ročníku je styl kinestetický (stav způsoben nejvyšším počtem studentů v oboru s výrazným sportovním zaměřením).

Zároveň lze konstatovat, že studenti jednotlivých oborů se v preferenci učebního stylu liší, čehož by bylo možné didakticky využít při přípravě seminářů a vhodnou volbou výukových metod i na vysoké škole.

V rámci poslední otázky je nutné konstatovat, že převážná většina studentů soukromé školy neabsolvovala v průběhu předchozího studia kariérové poradenství ani diagnostiku učebního stylu.

Využití získaných dat v praxi – náměty pro pedagogickou práci

Po dokončení diagnostiky učebních stylů u vysokoškolských studentů, věnuje autorka prostor pro týmovou práci, v níž studující rozdělení do příslušných skupin podle stylu učení, hledali shodné faktory daného učebního stylu, případně odlišnosti, s nimiž se uvnitř každé konkrétní skupiny mohli setkat. Po ukončení týmové spolupráce je vybrán mluvčí skupiny, který prezentuje zjištěné výsledky, shrne je a poskytne pro následnou diskusi. V ní studenti hledají základní odlišnosti mezi jednotlivými styly, zároveň mají možnost sledovat postupy, které využívají ostatní studující. Tato diskuse má napomoci budoucím studentům k poznání dominantního učebního stylu a seznámení s dalšími učebními styly, které mohou v rámci svého náročného vysokoškolského studia využít, a tak zefektivnit své studium. Studenti jsou seznámeni s odbornou literaturou obsahující cvičení a metody jak si zlepšit svoji koncentraci. Jsou seznámeni s překážkami, které negativně ovlivňují soustředění. Jedná se pouze o základní informaci v rámci maximálně dvouhodinového výukového bloku.

Jak již bylo uvedeno, je tato fáze realizována na VŠTVS Palestra na začátku semináře Komunikace a rétorika. V rámci semestru je u vybraných témat z komunikace věnován prostor i problematice zvýšení efektivnosti studia, např. je kladen důraz na zhodnocení vlastních schopností a dovedností -např. lze využít strukturovaného formuláře pro rozvoj pozitivního scénáře života (Starý, 2008), rozebírají se podmínky pro učení, studenti jsou seznamováni s technikami vhodné organizace práce a plánování času (využití principu time-managementu). Prostřednictvím lepšího sebepoznání (upřednostňovaný styl učení, správná práce s organizací času apod.) využívají studující efektivněji čas, respektují vlastní biologickou aktivační úroveň, případně volí metody k jejímu zvýšení. Důležité je využití poznatků z neuropedagogiky, která mimo jiné řeší i to, jak využít mozek pro co nejefektivnější učení (bližší Adámek, 2014¹⁹). Studenti se seznamují rovněž se zásadami efektivní práce s informacemi (při semináři věnovaném volbě tématu vlastní přednášky, prezentaci), s možnostmi využívání symbolů a hesel v komunikaci (při studiu), způsoby uspořádání podstatných informací do vztahů, schémat, uložení informací apod. Prakticky si zkoušejí využití metody TQ3L²⁰, vytváření mentálních map či klíčových slov. Mají také příležitost seznámit se s možnostmi využití přístrojových metod - psychowalkmanu a biofeedbacku - při studiu – jejich významu při zvýšení aktivační úrovně.

¹⁹ Recenzenty publikace *Neuropedagogika* byli K. Rýdl, M. Šauerová, 2014.

²⁰ Metoda TQ3L: 1. Tune-in – důraz na soustředěnost, 2. Question – otázky, 3. Look – oční kontakt, 4. Listen – Naslouchej (důležitá je intonace řečníka), 5. Look over – přehledové shrnutí, vyznačení souvislostí (bližší in Kolektiv autorů, *Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace*. Grada, Praha 2009).

Studentům je zdůrazňován rovněž význam relaxací (blíže např. in Šauerová, Špačková, Nechlebová, 2011, Švamberk Šauerová, 2016), jejich základní principy si studující osvojují v semináři Relaxační cvičení. Ve výuce je kladen důraz na kvalitní reflexi a sebereflexi studentů.

Pro akademický rok 2017/2018 je připraven projekt i pro skupinu magisterských studentů, jehož cílem bude analýza převládajících učebních stylů vyskytujících se u studujících v navazujícím studiu – tedy analýza, kteří studenti (studenti s kterým učebním stylem) nejčastěji pokračují ve studiu.

Výhledově se rovněž v rámci prevence studijní neúspěšnosti uvažuje o využití diagnostického centra na VŠTVS PALESTRA, které je vybaveno profesionálním přístrojem pro biofeedback, kterého lze využívat ke zvyšování koncentrace pozornosti, s jejímiž poruchami se u studujících vysokých škol setkáváme čím dál častěji.

Na VŠTVS PALESTRA se každoročně realizuje rozsáhlé evaluační šetření, které se zaměřuje na hodnocení kvality výuky ve všech předmětech u všech vyučujících, na hodnocení organizace výuky, hodinové dotace předmětů, kvality studijního zázemí. Opakovaně studenti pozitivně hodnotí informace, které získávají jak z diagnostiky učebního stylu²¹, tak i z následného procvičování různých technik a strategií pro učení. V hodnocení studující uvádějí dosahování lepších studijních výsledků, lepší organizaci učebního materiálu, efektivnější práci s textem, schopnost obsáhnout větší množství textu.

²¹ Studenti rovněž pozitivně hodnotí praktickou možnost seznámení se s temperamentovou typologií Mayers-Briggsové – opět v rámci výuky M. Švamberk Šauerové. Tato metoda je běžně dostupná, využívaná v oblasti personalistiky a není přímo určena psychologům (blíže např. in Šauerová, 2010).

ZÁVĚR

Shrneme-li výsledky uvedeného šetření, pak na jeho základě lze usuzovat, že ve sledovaném vzorku odpovídá volba studijního oboru upřednostňovanému učebnímu stylu, přitom je z výsledků patrné, že studující se ve sledovaných parametrech odlišují.

Studující vysoké školy vítají možnost ověřit si vlastní učební styl a význam této diagnostiky v praxi.

Významným pozitivem práce se studenty je zejména podpora efektivity jejich vlastního učení, v reflexi studujících je tento aspekt často zmiňován po ukončení prvního ročníku při hodnocení vlastních studijních výsledků (zejména v předmětech ryze teoretické povahy – např. biomedicínských předmětů).

Překvapující je zjištění ukazující na častou absenci využití profesionálního poradenství u studujících soukromé vysoké školy. I pro tyto studenty má nepochybně kariérové poradenství svůj zásadní význam.

Dlouhodobě negativním jevem v pedagogické praxi je časté opomíjení podpory žáků a studentů v oblasti jak se mají správně učit, takové programy jsou realizovány sporadicky a většinou jen na základě iniciativy příslušných odborníků (výchovní poradce, poradenský psycholog spolupracující se školou). Jak ukazuje tento dlouhodobě realizovaný průzkum, ve sledovaném vzorku studentů z různých regionů se ani za relativně dlouhé období nenašel jediný respondent, který by byl během vlastní školní dráhy profesionálně veden ke správnému způsobu učení.

LITERATURA

- ADÁMEK, M. Neuropedagogika. Pardubice: FF Univerzita Pardubice, 2014. 268 s.
- BANDLER, Richard., GRINDER, John. Structure of Magic I. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books. 1975. 243 s.
- FIŠER, Jakub, VLTAVSKÁ, Kristýna a kol. Eurostudent V: Vybrané výsledky šetření v České republice. Dostupné z <http://kredo.reformy-msmt.cz/vybrane-vysledky-eurostudent-soubor>. Citováno 18. 8. 2017. vloženo 1. 1. 2016.
- HLAĎO, Petr. Dynamika rozhodování žáků základních škol o další vzdělávací dráze. *Studia paedagogica*, roč. 15, č. 2, rok 2010. S. 84 – 104.
- Kolektiv autorů, Velká kniha technik učení, tréninku paměti a koncentrace. Praha: Grada, 2009. 226 s.
- MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. Výukové metody. Brno: Paido, 2003.
- MAREŠ, Jiří. Styly učení žáků a studentů. Praha: Portál, 1998. 240 s.
- MATĚJČEK, Zdeněk. Psychologické eseje: (z konce kariéry). Praha: Karolinum, 2004. 208 s.
- RIEFOVÁ, Sandra. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole. Praha: Portál, 2010, 256 s.
- SOVÁK, Miloš. Učení nemusí být mučení. Praha: SPN, 1990. 117 s.
- STARÝ, Karel. Pedagogika ve škole. Praha: Portál, 2008. 151 s. ISBN 978-80-7367-511-0.
- ŠAUEROVÁ, Markéta. Personální diagnostika specialistů wellness. In: HOŠEK, Václav, TILINGER, Pavel (Eds.). Východiska pro odborné vzdělávání wellness specialistů. Recenzovaný sborník příspěvků z konference VŠTVS Palestra, Praha. VŠTVS Palestra, 2010. S. 87-92. ISBN 978-80-904435-0-1.
- ŠAUEROVÁ, Markéta, ŠPAČKOVÁ, Klára a NECHLEBOVÁ, Eva. Speciální pedagogika v praxi: [komplexní péče o děti se SPUCH]. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. 248 s.
- ŠAUEROVÁ, Markéta; SCHÄTZOVÁ, Věra. Význam diagnostiky učebních stylů v podpoře studia vysokoškolských studentů. *Aula: revue pro vysokoškolskou a vědní politiku*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, roč. 21., č. 1., 2013.
- ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta. Nespokojení studenti. *Deník Metro*. 22. 2. 2017.
- ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta. Hyperaktivita nebo hypoaktivita – výchovný problém? Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. 198 s.
- TORRES, Cresencio, KATZ, Judy. Neuro-linguistic programming: Developing effective communication in the classroom. *Teacher Educator*. 19. 1983. S. 25-32.
- TORRES, Cresencio. The Language System Diagnostic Instrument (LSDI). In: Inventories, Questionnaires, and Surveys: Communication. [online]. The Pfeiffer Library Volume 5, 2nd Edition. 1998.[cit. 2012-09-12]. Dostupné z WWW: <<http://home.snu.edu/~jsmith/library/body/v05.pdf>>. s. 118 – 131.

KONTAKT

Doc. PhDr. Markéta Švamberk Šauerová, Ph.D.

Vysoká škola tělesné výchovy a sportu PALESTRA, spol. s r.o.

Slovačikova 400/1

197 00 Praha 9 Kbely

e-mail: svamberk.sauerova@palestra.cz